

«По рідному краю – з довідниками та словниками»

Таврія-тур

Бібліотечний медіа-урок для 7 класу

Мета: розширити знання школярів про довідкову краєзнавчу літературу, покращити навички користування енциклопедіями, довідниками та словниками, поглибити вміння бібліографічного та інтернет-пошуку, розкрити перед школярами весь спектр довідково-енциклопедичних джерел краєзнавчого змісту.

Обладнання: Мультимедійна система, мультимедійна презентація, два комп'ютери (смартфони), підключені до мережі Інтернет, картки із завданнями різних кольорів, ручки, відкритий доступ до фонду, виставка з довідковими виданнями, за якими виконуватимуться завдання.

Методичні поради. Мультимедійна презентація (додається) є невід'ємною складовою даної розробки. Проте при її використанні за потреби окремі слайди (і, відповідно, пошукові завдання для учнів) можуть бути змінені з метою насичення уроку місцевим матеріалом.

Бібліографічні джерела, на використання яких бібліотекар (учитель) спирається під час проведення уроку, наведені у тексті даної розробки. Перевага надавалась новішим виданням (публікаціям), проте вони можуть бути замінені й виданнями більш давніми – за умови наявності в них відповідних матеріалів.

У тексті сценарію кольоровим блоком виділено текст, що локалізує урок до конкретної бібліотеки, в якій він проводиться (в даному разі – до обласної бібліотеки для дітей ім. Дніпрової Чайки). Використовуючи дану розробку, бібліотекар замінює ці фрагменти на власні, що дають характеристику краєзнавчого довідкового фонду конкретної бібліотеки.

Методика проведення уроку передбачає використання дидактичного матеріалу – карток із завданнями для інформаційного пошуку в довідкових виданнях та інтернет-енциклопедіях. Запитання кожної тематичної категорії розміщуються на картках певного кольору (у тексті сценарію називаються кольори карток, які використовуються автором даної розробки).

Хід уроку

Бібліотекар: Доброго дня, дорогі семикласники! Пропоную всім вам відкрити для себе рідний край по-новому, адже наша Херсонщина - край багатий, цікавий і неповторний. А для цього пропоную вирушити у віртуальну мандрівку Херсонщиною. Запрошую у «Таврія-тур»!

Краще пізнати рідний край у цій мандрівці нам допоможуть довідкові видання. Тому, перш ніж вирушити у подорож, давайте згадаємо, які саме видання називають *довідковими* та їх особливості.

Вікторина (слайд 2)

- 1) Яке слово у перекладі означає «коло знань»? (**Енциклопедія**)
- 2) За якими принципами будуються енциклопедії?
(**а) за абеткою, б) за галузями знань**)
- 3) Збірник слів в абетковому порядку з поясненням, тлумаченням або перекладом на іншу мову називається... (**Словником**)
- 4) У якому вигляді подаються відомості в довіднику з певного питання: стислому чи розгорнутому? (**Стислому**)
- 5) Із яких джерел можна довідатися про рідний край? (**Із довідкових видань, в т.ч. із електронних енциклопедій та довідників, із художньої літератури, із публікацій в періодиці, з Інтернет-джерел тощо**).
- б) Які з перелічених видів документів можуть містити відомості краєзнавчого характеру? *Плакати, календарі, путівники, мапи, фотоальбоми, листівки, буклети, альманахи...*

Всі згадані нами видання представлені у фондах різних відділів Херсонської обласної бібліотеки для дітей ім. Дніпрової Чайки, а також на спеціальній краєзнавчій виставці «Сучасна палітра Херсонщини», яка розташована у читальному залі. До речі, у нашій бібліотеці є окремий підрозділ, який займається саме комплектуванням, збереженням і вивченням книг та інших видань краєзнавчої тематики – це інформаційно-бібліографічний відділ, розташований на III поверху. Співробітники цього відділу надають довідки, поповнюють новими записами електронний каталог бібліотеки, упорядковують краєзнавчі тематичні теки із вирізками з періодичних видань, в яких містяться і цікавинки, і важливі фактографічні відомості про рідну Херсонщину.

А всі потрібні для сьогоднішнього туру довідкові видання зібрані на виставці (*бібліотекар звертає увагу на експозицію, підготовлену до заняття*) і не дозволять нам заблукати під час наших віртуальних мандрів Херсонщиною. Ви будете активно користуватися довідниками, енциклопедіями та словниками

краєзнавчого характеру, іншими друкованими виданнями, які ми щойно пригадали, та електронними ресурсами: веб-публікаціями, електронними енциклопедіями та електронним каталогом бібліотеки.

(Слайд 9).

Перед вами на екрані - контури мапи нашої області. Кожне успішно виконане вами завдання дозволить нам зафарбувати насиченим кольором певний фрагмент цієї мапи. Ті місчинки, які ми відвідаємо, ми також позначимо червоними маячками із фотографією і відповідним підписом. Позначивши таким чином всю Херсонщину, ми прокладемо на інтерактивній мапі краєзнавчий туристичний маршрут, який в подальшому допоможе всім бажаючим пізнати наш рідний край.

Аби швидше впоратися зі всіма завданнями, пропоную об'єднатися у дві команди (*формує команди і визначає капітанів*). Впоралися? Добре! Тоді вирушаємо у краєзнавчий тур по рідному краю – з довідниками та словниками.

Кожна з команд отримає одночасно по кілька завдань, які капітанам слід буде розподілити рівномірно на всіх членів команди.

Тур 1. Природні дива (слайд 11)

Бібліотекар: Природа і її дива є справжньою окрасою нашого краю, тому кілька завдань будуть присвячені саме їй.

Бібліотекар роздає картки зеленого кольору із завданнями.

Команда 1

Завдання 1. (Новотроїцький район).

Це озеро нерідко називають Гнилим морем. Система його мілководних заток омиває з півдня землі Новотроїцького району. Назвіть його офіційну назву, скориставшись книгою:

Найцікавіше про Україну у питаннях та відповідях [Текст] : ілюстроване енциклопедичне видання / Михайленко, Лілія Віталіївна [та ін.]. - Харків : Торнадо, 2008. - 96 с. (с.37)

Відповідь: Озеро Сиваш.

Завдання 2. (Скадовський район).

Скористайся посібником

Лиховид, О. Скадовськ: місто, порт, курорт [Текст] / О.Лиховид. - Скадовськ : ПП "Зарічний В.Л.", 2004. - 252 с.

і дай відповідь на запитання: Яку затоку, що знаходиться у Скадовському районі, письменник Костянтин Паустовський називав «Саргасовим» морем? (с. 218)

Відповідь: Джарилгацька затока.

Завдання 3. (Каховський район).

«Народилося море, безкрає, з неосяжним морським обрієм. Геологічне диво!.. Враження вічності, як від землі і неба». Яке море описує відомий український режисер і кінодраматург Олександр Довженко в кіноповісті «Поєма про море», яка згодом була успішно екранізована?

Відповідь знайдеш на с. 293 у книзі:

Довженко, О. Вибрані твори [Текст]/Олександр Довженко. - Київ : Сакцент Плюс, 2004. - 512 с.

Відповідь: Каховське водосховище (Каховське море).

Команда 2

Завдання 4. (Генічеський район).

Які острови Генічеського району описує херсонський письменник Юрій Голобородько в ліричному оповіданні «Червоні маки», що входить до циклу мініатюр «Таврійські пастелі»?

Голобородько, Ю.К. Таврійські пастелі [Текст] : оповідання / Юрій Голобородько. - Сімферополь : Таврія, 1977. - 142 с. : іл.

Відповідь: о. Куюк-Тук та о. Чонгар.

Завдання 5. (Великоолександрівський район. Горностаївський район. Іванівський район).

З'єднайте стрілками заказники та заповідні урочища, розташовані у Великоолександрівському, Горностаївському та Іванівському районах.

Великоолександрівський		Заповідне урочище «Айгаманське»
		Ландшафтний заказник «Каїрська балка»
Горностаївський		Ландшафтний заказник «Інгулець»
		Заповідне урочище «Летючі піски»
Іванівський		Заповідне урочище «Недогірський ліс»
		Заповідне урочище «Новодмитрівський ліс»

Для відповіді скористайтеся посібником:

Бойко М.Ф. Екологія Херсонщини [Текст] : навч. посіб. /М.Ф. Бойко, С.Г. Чорний. - Херсон : Терра, 2001. – С. 117 – 120.

Відповідь:

У Великоолександрівському районі розташовані ландшафтний заказник «Інгулець», заповідні урочища «Новодмитрівський ліс», «Недогірський ліс», «Летючі піски»,

у Горностаївському – ландшафтний заказник «Каїрська балка»,
в Іванівському – заповідне урочище «Айгаманське».

Завдання 6. (Голопристанський район).

З якою метою і в якому році був створений Чорноморський біосферний заповідник, який знаходиться на території Голопристанського району?

Інформацію знайдеш у книзі:

Природа рідного краю [Текст] : для дітей сер. шк. віку / авт.-упоряд. В.М. Склярєнко, М.О. Панкова. - Харків : Основа, 2011. - 319 с. - (Дитяча енциклопедія).

Відповідь: Чорноморський біосферний заповідник створений у 1927 році для охорони птахів, що зимують, гніздяться і зупиняються тут при перельотах, а також для збереження інших видів тварин і рослин.

Бібліотекар: Ви всі виконали завдання, тож тепер поділіться один з одним знайденими відповідями.

Діти зачитують відповіді, а на екрані з'являються зафарбовані кольором межі певного району та маячок із фотографією та назвою природного об'єкта (слайди 12-17).

Завдання для обох команд

Бібліотекар: А тепер завдання для обох команд. На нього відповідатиме представник тієї команди, який першим підніме руку.

Завдання 7. (Чаплинський район).

Перегляньте відео та дайте відповідь на запитання:

Найдавніший в Україні біосферний заповідник, що знаходиться у Чаплинському районі, заснував відомий меценат, який жив на межі ХІХ – ХХ ст. Назвіть прізвище цієї людини та назву заповідника.

Діти переглядають відео (слайд 18).

Відповідь: Асканія Нова, Фрідріх Фальц-Фейн.

На екрані з'являється інформація про Асканію Нова (слайд 19).

Тур 2. Пам'ятки (слайд 20).

Бібліотекар. Настав час довідатись про культурні та історичні пам'ятки, яких багато є на Херсонщині. Зараз ми відшукаємо інформацію лише про кілька із них.

Бібліотекар роздає картки жовтого кольору із завданнями.

Команда 1

Завдання 8. (Нижньосірогоський район).

У яких двох курганах, розташованих у Нижньосірогоському районі, вчені знайшли скіфські поховання?

Ратнер, И. Древности Херсонщины [Текст] : краткий справочник / Израиль Давидович Ратнер, Людмила Ивановна Костюк; худож. В.Д.Фесенко; рис. Е.Д. Черной. - Симферополь : Таврия, 1989. – С. 54 – 55.

Відповідь: Кургани Огуз та Діїв.

Команда 2

Завдання 9. (Нововоронцовський район).

Які історичні пам'ятки є окрасою Нововоронцовського району? Про це вам розповість наступне видання:

Путешествие по Херсонщине [Текст] : путеводитель. - Херсон : Наддніпряночка, 2008. – С. 142 – 143.

Відповідь: Катерининська миля, руїни палацу Фальц-Фейнів.

Діти зачитують відповіді, а на екрані з'являються зафарбовані кольором межі цих районів та маячки із фотографіями та назвами пам'яток, слайди 21-22.

Тур 3. Населені пункти (слайд 23)

Бібліотекар. Цікаво дізнатися і про походження таких незвичних і неповторних назв окремих населених пунктів Херсонщини. Отож, доручаю це завдання вам.

Бібліотекар роздає картки синього кольору

Команда 1

Завдання 10. (Верхньорогачицький район).

Знайдіть інформацію в мережі Інтернет про історію виникнення назви районного центру – смт. Верхній Рогачик.

Відповідь: Селище міського типу Верхній Рогачик (колишня паралельна назва — Казенне) засноване у 1786 році у верхів'ях висохлої річки Рогачик (звідси і назва).

Команда 2

Завдання 11. (Великолепетиський район).

На честь князя, чий життєвий шлях тісно пов'язано із нашим краєм, назване одне із сіл Великолепетиського району. Розташоване воно на мальовничому березі водосховища. Ім'я цього князя вам підкаже наступне видання:

Херсонщина запрошує [Текст]. - Херсон : Наддніпряночка, 2008. – С. 132.

Відповідь: с. Князе-Григорівка назване на честь Григорія Потьомкіна.

Діти зачитують відповіді, а на екрані з'являються зафарбовані кольором межі цих районів та маячки із фотографіями та назвами названих населених пунктів (слайди 24-25).

Тур 4. Рекламний (слайд 26)

Бібліотекар: А зараз – рекламна пауза! Перегляньте уважно буктрейлер, знятий співробітниками обласної бібліотеки для дітей ім. Дніпрової Чайки. Запам'ятайте та назвіть якомога більше прізвищ письменників Херсонщини, які у ньому прозвучать.

З'ясуйте, до якої серії книг належить книга «Гойдалки над степом», та знайдіть у фонді бібліотеки [або: на книжковій виставці] інші книги цієї серії (слайди 27-28).

Тур 5. Постаті Херсонщини (слайд 29)

Бібліотекар: Звичайно, наш край неможливо уявити без людей, які долучилися до його розквіту. Тож варто згадати цих особистостей і більше про них дізнатися.

Завдання для обох команд – хто швидше

Бібліотекар: Перше завдання – для обох команд. На нього відповідатиме той, хто швидше із ним впорається.

Завдання 12. (Високопільський район).

У якому районі Херсонщини народився відомий український телевізійний ведучий, продюсер, шоумен Ігор Кондратюк?

Дати відповідь на запитання вам допоможе стаття в онлайн-енциклопедії «Вікіпедія».

Відповідь: Ігор Кондратюк народився 14 березня 1962 у с. Пригір'я (Ландау) Високопільського району Херсонської області (слайд 30).

Бібліотекар роздає картки рожевого кольору із завданнями.

Команда 1

Завдання 13. (Бериславський район).

Якого козацького ватажка називають останнім лицарем Запорожжя? Які дві Січі на території сучасної Херсонської області він заснував? Де знаходиться його могила? Матеріал знайдеш у посібнику:

Паталах, О. Відлуння Великого Степу [Текст] . Т. 1 : Історія Північного Причорномор'я в особах / О. Паталах. - Херсон : Наддніпряночка, 2009. - 200 с. (с. 152 – 169)

Відповідь: Кость Гордієнко, який заснував Кам'янську та Олешківську Січі. Могила кошового отамана знаходиться у с. Республіканець Бериславського району.

Завдання 14. (Білозерський район).

Яку престижну міжнародну кінопремію отримав відомий режисер і актор, уродженець нашого краю Сергій Бондарчук? З якого селища Херсонщини його рід? Щоб відповісти на запитання, скористайтеся довідником:

Кіномистецтво України в біографіях [Текст]: кінодовідник. – Київ : АВДІ, 2004. - 712 с.: іл.

Відповідь: Сергій Бондарчук народився 25 вересня 1920 у с. Білозерка. Режисер кіноепопеї «Війна і мир» (за Левом Толстим), яка 1968 року удостоєна премії Американської кіноакадемії («Оскар») в категорії «Найкращий іноземний фільм».

Команда 2

Завдання 15. (Каланчацький район).

Назвіть прізвище відомого українського мистецтвознавця, живописця, громадського діяча, народного художника України, який народився в селі Хорли Каланчацького району Херсонської області.

Художники Херсонщини [Текст] : Шляхом творчого поступу / Авт. передм. та гол. ред. В. Чуприна. - К.-Херсон : Просвіта, 2002. – 152 с. (С.124.)

Відповідь: Володимир Чуприна.

Завдання 16. (Олешківський район).

Один з українських письменників-гумористів настільки полюбив чарівні дніпровські заплави, рукотворні ліси Херсонщини, що став їздити відпочивати не в Крим, а у Назвіть справжнє ім'я та прізвище митця і місце його відпочинку, скориставшись матеріалами електронного довідника школяра «Літературна Херсонщина», а саме – цим посиланням:

<http://www.library.kherson.ua/dovidnyk/pdf/a-g/vyshnia.pdf>

Відповідь: Остап Вишня, с. Кринки Олешківського району.

Діти зачитують відповіді, а на екрані з'являються зафарбовані кольором межі районів та маячки із фотографіями названих людей (слайди 31-34).

Бібліотекар: Молодці! Ми добре з вами попрацювали – створили повноцінну мапу Херсонщини із інтерактивними маячками (слайд 35). Відтепер нею можуть скористатися всі охочі краще пізнати нашу Таврію.

Та сервіс онлайн-мап потребує ще оформлення повноцінної візитної картки Херсонської області, у якій мають бути подані основні відомості про край. Тому ми і доручаємо одній з команд це завдання.

Команда 1. Візитна карта Херсонської області

Площа:

Населення:

Ріки:

Моря:

Заповідники:

Райони (кількість):

Міста (кількість):

Команда 2. Герб і прапор Херсонської області

Бібліотекар: На іншу ж команду чекає не менш відповідальна місія – підготувати коротке повідомлення та розповісти про символіку герба і прапора Херсонської області, також за поданим на картці планом:

Герб – це _____

Затверджений _____ року.

Якір — це _____.

Хлібні колосся - _____.

Циркуль — це _____.

Очаківські ворота Херсонської фортеці — _____.

Золотий дубовий вінець — _____.

Зображення корони — _____.

Прапор затверджений у _____ р.

Складається прапор з _____

Бібліотекар: При виконанні обох завдань ви можете скористатися як енциклопедіями про Херсонщину, так і ресурсами мережі Інтернет.

Діти виконують завдання.

Бібліотекар: Бачу, що ви впоралися із завданнями. Настав час їх захищати. Захист має відбутися в експрес-форматі – на виступ кожна команда має по 1,5 хвилини.

Діти захищають завдання, аргументуючи вибір джерел інформації, якими скористались.

Візитна карта Херсонської області (слайд 37)

Відповідь:

Площа: 28461 км²

Населення: 1 060 103

Ріки: Дніпро, Інгулець, Рогачик, Каланчак, Кошова, Конка, Білозірка, Чайка тощо

Моря: Чорне, Азовське

Заповідники: Асканія Нова, Чорноморський

Райони (кількість): 18

Міста (кількість): 9

Герб і прапор Херсонської області (слайди 38-39)

Відповідь: Герб Херсонської області затверджений рішенням Херсонської обласної ради 25 жовтня 2001 року. Герб — це картуш у формі барокового щита із закругленими нижніми кутами.

Якір — символ надії. До того ж він означає, що Таврійський край є водними воротами України (Азовське та Чорне моря, ріка Дніпро).

Хлібне колосся — основа заможності.

Циркуль — це чіткість побудови, вірність обраному шляху, економічне відродження.

Очаківські ворота Херсонської фортеці — точка відліку літопису краю.

Золотий дубовий вінець — це символ вічності та могутності.

Зображення корони — данина історичній спадщині — гербові Херсонської губернії.

Прапор Херсонської області затверджений рішенням Херсонської обласної ради 25 жовтня 2001 року. Складається з трьох горизонтальних смуг: синьої, білої (яка удвічі ширше за інші) і синьої.

Бібліотекар: Молодці! Оголошую Таврія-тур «По рідному краю – з довідниками та словниками» успішно завершеним, а нашу мандрівку – вдалою, адже спільними зусиллями ми з вами поглибили вміння користуватися довідковими виданнями, багато цікавого дізналися про рідну Херсонщину, а ще - разом створили корисний і цікавий інтерактивний ресурс, який допоможе всім бажаючим більше дізнатися про привітну сонячну Таврію.

Залишилося тільки оголосити **домашнє завдання**. Отже, ви маєте скласти коротенький список літератури (усього 3-5 назв) краєзнавчої тематики і гарно його оформити у вигляді закладки, буклету чи рекламної листівки.

Цей список має рекомендувати книжки на одну і цілком конкретну тему. Наприклад, ви можете створити список літератури про вулицю, на якій розташована ваша школа, під назвою «Вулиця, на якій я живу: історія однієї назви», або «Природні дива Херсонщини» тощо. Укладаючи список, не забувайте про правила бібліографічного опису, з якими ви ознайомились у попередніх класах.

Кращі ваші роботи будуть представлені на бібліотечній краєзнавчій виставці.

До зустрічі у бібліотеці!

Автор-розробник:

Чернієнко Юлія Миколаївна, головний бібліотекар відділу обслуговування учнів 5-9 класів Херсонської обласної бібліотеки для дітей ім. Дніпрової Чайки